

पुत्राःप्रतिबिंबाः विवस्वतःसूर्यवत्सर्वावभासकस्यचैतन्यस्य यद्वाविशेषेणवस्तेआच्छादयतिसर्वज्ञेयंव्याप्नोतीतिविवोज्ञानंतद्वान् आजानसिद्धज्ञानवान्ब्रह्मा ज्ञानमप्रतिमंयस्यवैराग्यंचजगत्पतेः ऐश्वर्यंचैव धर्मश्चसहसिद्धंचतुष्टयमितिस्मृतेः तस्यपुत्र्यपिभार्याभूताद्यौः प्रजापतिर्वैस्वांदुहितरमभ्यध्यायद्विवमित्यन्यआद्वुरितिश्रुतेस्तस्यामुत्पन्नावृहद्ब्रह्मन्वादयइतिज्ञेयं पुराविवस्वतइतिपाठेविवस्वतःसंबंधीदिवः पुत्रइतियोज्यं महानेवमस्यःमनुःस्वार्थेर्ज्यत् तेषांमध्येवरःश्रेष्ठःबुद्धितत्त्वाभिमानीत्यर्थः तस्यतनयोदेवभ्राट्देवैरिन्द्रियैर्भाजतेदीप्यतेइतिअहंकारोदेवभ्राट् अहमिदंपश्यामिअहमिदंशृणोमीत्याद्यनुभवान् तस्य पुत्रःसुभ्राट्भौतिकंमनःतद्विसंकल्पविकल्पात्मकंसत्सर्वविषयप्रकल्पकंतत्तद्विषयरूपेणसुतरांस्पष्टंभाजतेइतिसुभ्राट्पदवाच्यं यथोक्तमक्षपादैः रूपादयोविषयाःसंकल्पकताइति रत्नगर्भस्तुतत्रसृज्यसंहार्ययोर तिबाहुल्यंवक्तुंतन्मध्येसंक्षेपतोदेवानांसृष्टिमाह त्रयस्त्रिंशदिति त्रयस्त्रिंशद्यानितान्येवशतानिबिंदुत्रययुक्तानिपुनस्तान्येवत्रयस्त्रिंशत्सहस्राणिचबिंदुचतुष्टययुतानितदात्रयस्त्रिंशत्कोटयइत्यर्थः देवानांसृष्टिः सृज्यमानादेवाः कृदभिहितोभावोद्रव्यवत्काशतइतिन्यायात् यद्वात्रयस्त्रिंशाधिकशतत्रययुक्तषट्त्रिंशत्सहस्राणिदेवानांसंक्षेपतः तत्रतावद्ब्रह्मणोजन्मसमनंतरमेवप्रथमकल्पेसृष्टिक्रममाह दिवःपुत्रइत्यादिना अतएवएतत्कल्पीयसूर्यवंशसृष्टिक्रमविरोधोनाशंकनीयः दिवःपुत्रइत्येकंनाम दिवःपुत्रादयोद्वादशविवस्वतःसूर्याजाताः नकारलोपश्छांदसः तेषांसस्योऽवरःकनिष्ठः मस्यइतिचपाठः तस्यपृथङ्निर्देशोवंश करत्वात् तेभ्यःसस्यवंशेभ्यएवायमेतत्कल्पीयकुरुवंशादिसदृशस्तस्मिन्कल्पेप्येषांवंशानांसंभवान् अतएवयदुभरतययातिवंशानांपृथगुपादानं यद्वातेभ्यएवेदानीमिहोत्पन्नेभ्यःकुरुवंशादयइत्यर्थः विमल

पुत्राविवस्वतःसर्वेमल्यस्तेषांतथावरः ॥ देवभ्राट्तनयस्तस्यसुभ्राडितिततःस्मृतः ॥ ४३ ॥

बोधव्याख्यात्रदिवःपुत्रइत्यारभ्यसंभूतावहवोवंशाइत्येतेन ननुद्वौवंशौराज्ञामिहोक्तौसूर्यवंशश्चंद्रवंशश्च तत्रादित्यवंशस्तावद्ब्रह्मणोमरीचिर्मरीचेःकश्यपःकश्यपाद्विवस्वान्विवस्वतोमनुर्मनोरिक्ष्वाकुरिक्ष्वा कोर्विकुक्षिःसएवशशादस्ततःकाकुत्स्थस्तस्मादनेनास्ततःपृथुःपृथोराद्रस्ततोबृहदश्वस्तस्मात्पुंधुमारादयोयावन्मरुत्तइतितावदादित्यवंशः सोमवंशस्तावत् ब्रह्मणोत्रिरत्रेःसोमःसोमादुधस्ततःपुरूरवाःपुरूरव सआयुरायोर्नहुषस्ततोययातिर्ययातेःपुरुप्रभृतयोयावदेववज्रपुत्रइति एतौद्वौराजवंशौ ततःकेमीदिवःपुत्रादयोराजानः तथापुराविवस्वतश्चेतिनसंगतं विवस्वतःपूर्वकश्यपस्ततःपूर्वब्रह्माततश्चकथमुच्य तेपुराविवस्वतश्चेति तथासुभ्राजश्चत्रयःपुत्रादशज्योतिरादयइत्यपिनसंगतं तेहिदशज्योतिरादयःपार्थिवाउभयोरपिवंशयोःपुराणेतिहासादिषुनश्रूयंते अत्रोच्यते काचिदसंगतिर्नात्र तत्रदिवःपुत्रस्ता वदादित्यएव स्वरश्मिभिर्दिवःपूरणात् बृहद्ब्रह्मणुरपिसएव बृहंतोविश्वव्यापकाःभानवोऽस्येति चक्षुर्विश्वप्रकाशकत्वात्आत्माचसएव सहिब्रह्मज्योतिरित्यागमप्रामाण्यात्विभावसुश्चसएव ऋतुषुविविधप्रका रारश्मयोयस्य सविताचसएवऋतुक्रमेणलोकोपकारार्थंसलिलगर्भप्रसवात् मरीचिकःसएव लोकोपकारार्थंमरीचीन्कायतिकीर्तयतिप्रकाशयतीतियावत् मरीचिभिःसहस्ररश्मिभिःकीर्त्यतइतिवा अ र्कःऋतुगतौस्मृतोधातुरस्यकप्रत्ययेगुणः आहच ऋतुगतौस्मृतोधातुस्तस्मात्कप्रत्ययःस्मृतः गतौयस्मात्परोनास्तितस्मादर्कःसउच्यते भानुःसएवलोकोपकारार्थंभाःनौतिप्रस्तौतीति आशावहइतिलोकानामा

*बाहुलकात्